

Brugmans essaybundel over de islam

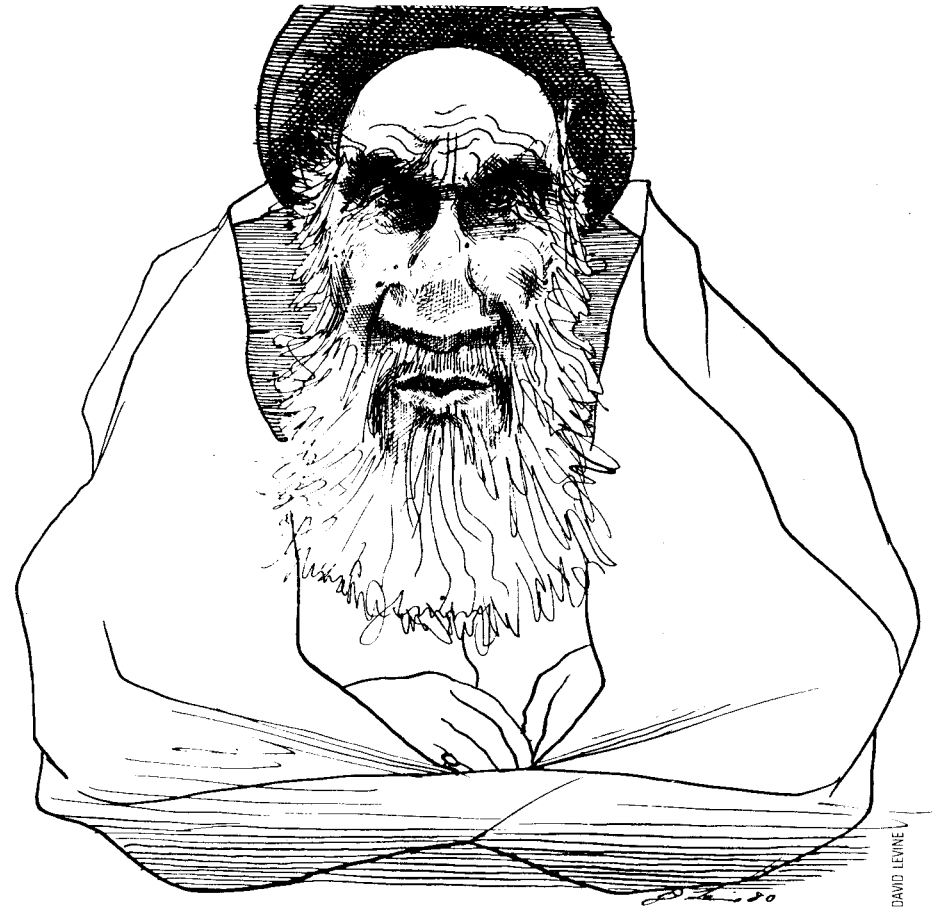
**DE ZUILEN VAN DE ISLAM.
OPSTELLEN OVER DE ISLAM, DE
ARABIËN EN DE ARABISCHE
LITERATUUR**

Door J. Brugman

Uitgever: Meulenhoff, 222 p., f 32,50

J.J. WITKAM

Dat de Arabische wereld de laatste jaren meer en meer binnen ons blikveld is gekomen behoeft nauwelijks nader beoog. Iedereen kan constateren dat de politieke ontwikkelingen in het Midden-Oosten in de berichtgeving in dag- en weekbladen een steeds grotere plaats innemen. De gruwelijkheid van sommige van die berichten heeft soms een vervreemdend effect, maar als bijvoorbeeld de benzineprijs omhooggaat, is het Midden-Oosten opeens zeer dichtbij. Naast deze, per definitie oppervlakkige informatie wordt tegenwoordig ook in bredere kring in Nederland steeds meer bekend over culturele en sociologische aspecten van het leven aan de overzijde van de Middellandse Zee. Vijftien jaar geleden was het bijvoorbeeld nog onmogelijk om bij een Nederlandse uitgever een vertaling van een Arabische roman te slijten. In 1975 verscheen de eerste direct uit het Arabisch vertaalde Egyptische roman op de Nederlandse markt, en tussen toen en nu zijn de ontwikkelingen stormachtig geweest: een niet aflatende stroom van vertalingen en beschouwingen, te veel haast om bij te houden, wordt op Nederland losgelaten. Al deze publikaties zijn, mede door hun verbondenheid met de veranderende publieke opinie over Israël, en met de islamische gastarbeiders niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Daarbij komt nog dat het Arabisch geen zeldzame, onbekende taal meer is. Deze wordt aan alle Nederlandse universiteiten onderwezen, met studentenaantallen die niet onderdoen voor die bij klassieke letteren.

Aan de overzijde van de Middellandse Zee

lecte lezerskring van *Hollands Maandblad*.

De onderwerpen die Brugman behandelt vallen, ruwweg, in vijf categorieën uiteen. De bundel opent met drie essays over aspecten van de islam: de plichtleer, de koran en de profeet; daarop volgen vier essays over islam en politiek. In het verlengde daarvan ligt de volgende groep essays waarin interculturele onderwerpen worden behandeld: de islam en Europa, het Arabisch nationalisme, de opinie van de Arabieren over Europa en

bieren direct over 'Palestina' gaan, is Palestina als thema in veel van de overige essays op de achtergrond aanwezig.

Koningsmoord

Een essaybundel is niet als encyclopedie bedoeld, en het is evident dat iedereen in Brugmans boek enkele van zijn eigen stokpaarden zal missen. Zelf miste ik Brugmans essay over de taal der Arabieren (uit 1972). De theologische achtergrond van de moordenaars van de Egyptische president Sadat, waaraan Brugman

smaak te weinig de onofficiële, maar daarom niet minder reële apartheid waaronder het publieke leven in Israël gebukt gaat: Israëli's versus Arabieren, Europese en Amerikaanse joden versus oriëntaalse (van wie velen trouwens Arabisch als moedertaal hebben), en orthodoxen versus agnostici, om maar enkele van de meest in het oog lopende groepen in de Israëliëse maatschappij te noemen. Een verschijnsel dat Brugman, misschien wijselijk, nooit behandeld heeft, is de discussie over het 'orientalisme', zoals die door Edward Said in 1978 opnieuw leven is ingeblazen. Suids publikaties over dit onderwerp zijn voor veel intellectuelen uit het Midden-Oosten de bron waaruit zij materiaal voor hun rancunes tegen de westerse cultuur putten, en daardoor van niet te onderschatten belang wanneer men hun standpunten over de verhouding tussen islam en christendom, of meer in het algemeen: tussen Oost en West, wil begrijpen.

Bij vergelijking van de essays in deze bundel met de tekst van de oorspronkelijke publikaties blijkt dat Brugman de meeste van zijn teksten een ingrijpende face-lift heeft gegeven. Alle argumenten zijn blijven staan, maar de vorm is ingrijpend bijgeschaafd. Ik moet zeggen dat het de leesbaarheid en de consistentie van de stukken (die in een periode van zo'n vijftien jaar tot stand zijn gekomen) ten goede is gekomen. Brugmans voortdurend appelleren aan het gezonde verstand van zijn lezers en zijn elegante ironie, in combinatie met zijn grote kennis van de literatuur, de geschiedenis en het culturele leven in het Arabische Midden-Oosten maken deze bundel tot het verhelderendste dat de laatste jaren over Arabië en de islam is verschenen. ■

(Ingezonden mededeling)

NU IN DE BOEKHANDEL

DE DODE MEISJES

Jorge
Ibargüengoitia

aspecten van het leven aan de overzijde van de Middellandse Zee. Vijftien jaar geleden was het bijvoorbeeld nog onmogelijk om bij een Nederlandse uitgever een vertaling van een Arabische roman te slijten. In 1975 verscheen de eerste direct uit het Arabisch vertaalde Egyptische roman op de Nederlandse markt, en tussen toen en nu zijn de ontwikkelingen stormachtig geweest: een niet aflatende stroom van vertalingen en beschouwingen, te veel haast om bij te houden, wordt op Nederland losgelaten. Al deze publikaties zijn, mede door hun verbondenheid met de veranderende publieke opinie over Israël, en met de islamische gastarbeiders niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Daarbij komt nog dat het Arabisch geen zeldzame, onbekende taal meer is. Deze wordt aan alle Nederlandse universiteiten onderwezen, met studentenaantallen die niet onderdoen voor die bij klasieke letteren.

Een opiniemaker over Arabië en de islam met een lange staat van dienst is de Leidse hoogleraar voor het Arabisch, J. Brugman. In de ongeveer vijftienvintig jaar van zijn hoogleraarschap zijn, naast een klein maar degelijk en imposant wetenschappelijk oeuvre (vorig jaar publiceerde hij zijn baanbrekende *Inleiding tot de moderne Egyptische literatuurgeschiedenis*, vrucht van vijftien jaar werk), van zijn hand talloze artikelen verschenen, voornamelijk in *Hollands Maandblad* en *NRC Handelsblad*. Die betroffen niet alleen tal van aspecten van Arabië en de islam, maar ook onderwerpen als de universitaire bestuurs hervorming, de ontwikkelingshulp (het woord is inmiddels vervangen), Marcel Proust, en zelfs een keer het tuinieren. Brugman toont zich in vele van deze stukken een formidabel veelzijdige essayist van grote eruditie. Zijn essays vertonen geen zweem van universitaire onleesbaarheid, terwijl hij evenmin ooit zijn argument opoffert aan de vorm. Bij tijd en wijle is hij een meedogenloos polemist. Het is daarom verheugend dat een keuze uit zijn artikelen en voordrachten over Arabië en de islam in *De zuilen van de islam* is gepubliceerd. Het was hoog tijd dat deze zeer leesbare essays een groter publiek vonden dan de kleine, se-

Aan de overzijde van de Middellandse Zee

lecte lezerskring van *Hollands Maandblad*.

De onderwerpen die Brugman behandelt vallen, ruwweg, in vijf categorieën uiteen. De bundel opent met drie essays over aspecten van de islam: de plichtleer, de koran en de profeet; daarop volgen vier essays over islam en politiek. In het verlengde daarvan ligt de volgende groep essays waarin interculturele onderwerpen worden behandeld: de islam en Europa, het Arabisch nationalisme, de opinie van de Arabieren over Europa en de rol van de Arabische literatuur in Europa. Dan zijn er nog essays over onderwerpen uit de klassieke en moderne Arabische literatuur: een vertaling met inleiding van de beroemdste pre-islamitische ode, terecht door Brugman gekarakteriseerd als een 'Arabisch Hooglied'; over de thematiek van de Arabische poëzie; over de Arabische roman en de vrouw, en over de literatuur van de Palestijnen. De Palestijnse kwestie, zoals Brugman deze enigszins archaïserend blijft noemen, komt aan bod in tien korte notities, fragmenten waarin Brugman de aandacht vestigt op tien eenvoudige, elementaire punten in dat verband, die in het vuur van de discussies over Israël te veel op de achtergrond geraakt zijn. Hoe waar en onontkoombaar Brugmans observaties ook zijn, ik denk niet dat het historisch gelijk, dat hij de Palestijnen geeft, op zijn argumenten ooit door hen verkregen zal worden. Het gehele probleem is te veel vertroebeld door externe factoren, vooral van internationaal-politieke aard. Daar is het Palestijnse volk nu meer de dupe van dan van het zionisme. Toch is het goed dat deze punten die Brugman in 1973 schreef, in deze bundel zijn opgenomen, juist vanwege hun blijvende geldigheid. Hoewel alleen deze punten en het essay over de literatuur van de Palestijnse Ara-

bieren direct over 'Palestina' gaan, is Palestina als thema in veel van de overige essays op de achtergrond aanwezig.

Koningsmoord

Een essaybundel is niet als encyclopedie bedoeld, en het is evident dat iedereen in Brugmans boek enkele van zijn eigen stokpaarden zal missen. Zelf miste ik Brugmans essay over de taal der Arabieren (uit 1972). De theologische achtergrond van de moordenaars van de Egyptische president Sadat, waaraan Brugman een apart essay wijdt, had in een breder historisch kader geplaatst kunnen worden. Religieus-politiek terrorisme en koningsmoord hebben in het Midden-Oosten een traditie van vele eeuwen. In zijn beschouwingen over Israël en de Palestijnen behandelt Brugman naar mijn

vijftien jaar tot stand zijn gekomen) ten goede is gekomen. Brugmans voortdurend appelleren aan het gezonde verstand van zijn lezers en zijn elegante ironie, in combinatie met zijn grote kennis van de literatuur, de geschiedenis en het culturele leven in het Arabische Midden-Oosten maken deze bundel tot het verhelderendste dat de laatste jaren over Arabië en de islam is verschenen. ■

(Ingezonden mededeling)

NU IN DE BOEKHANDEL

DE DODE MEISJES

Jorge Ibargüengoitia

Indrukwekkend
(VRIJ NEDERLAND)

f 24,50

SIJTHOFF/AMSTERDAM

(Ingezonden mededeling)

NU 11e DRUK: Een bloedige klassieker Vertaling: Ira Levin Remco Campert

Een thriller, die de lezer niet loslaat vóór het gruwelijke einde bereikt is. Natuurlijk van de schrijver van *Rosemary's Baby*.

Ira Levin
Een kus voor je sterft
Vertaald door Remco Campert
Crime de la crime/ 260 blz.

GOEDKOOP f 14,50

In iedere boekhandel te koop
ARBEIDERSPERS SINGEL 262

